

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polskie-panstwo-podziem/102943,Antoni-Pajdak-W-obronie-ludzkich-praw.html>

Pomnik w Pruszkowie ku czci szesnastu przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, uprowadzonych w 1945 roku przez władze ZSRS, 2020. Fot. Marcin Jurkiewicz (IPN)

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Antoni Pajdak. W obronie ludzkich praw

Autor: WOJCIECH KUJAWA 27.08.2023

27 sierpnia 1955 r. powrócił do Ojczyzny, po dziesięcioletniej katordze w Związku Sowieckim, Antoni Pajdak – jeden z przywódców Polski Podziemnej.

Antoni Pajdak urodził się 7 grudnia 1894 r. w Biskupicach k. Wieliczki. Już jako gimnazjalista związał się z Polską Partią Socjalistyczną i włączył się w nurt niepodległościowy. W 1910 r. został członkiem Związku Walki Czynnej, dwa lata później Związku Strzeleckiego. W latach 1914–1917 służył w Legionach Polskich, po czym

skierowano go do Polskiej Organizacji Wojskowej. Kiedy odmówił złożenia przysięgi wierności Austrii, wcielono go do armii austriackiej i skierowano na front włoski.

Zawsze dla Polski

Do Polski powrócił w 1919 r. i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. W następnym jednak roku przerwał naukę i wstąpił do wojska, aby bronić Ojczyzny przed sowiecką armią. Studia ukończył w 1921 r., a rok później uzyskał tytuł doktora.

W okresie międzywojennym pracował jako adwokat oraz był urzędnikiem samorządowym: w latach 1923–1926 pracował w Starostwie Powiatowym w Radomsku, 1926–1928 był wicestarostą w Koninie, potem w Słupcy, 1928–1930 burmistrzem Radomska, a w 1939 r. wiceprezydentem Krakowa.

Antoni Pajdak przy pracy, 1939 r.

Fot. z zasobu AIPN

W czasie II wojny światowej, związany z PPS-WRN, był komendantem Milicji Robotniczej, członkiem Politycznego Komitetu Porozumiewawczego, Rady Jedności Narodowej. Od 1943 r. pełnił funkcję II zastępcy delegata Rządu RP na Kraj. W latach 1944–1945 zasiadał w Krajowej Radzie Ministrów. Uczestniczył w powstaniu warszawskim, po upadku którego krótko przebywał w Krakowie.

28 marca 1945 r. został aresztowany przez NKWD wraz z innymi przywódcami Polskiego Państwa Podziemnego. Ze względu na niezłomną postawę w śledztwie postępowanie w jego sprawie wyłączono z

głównego procesu. W listopadzie 1945 r., w odrębnym tajnym postępowaniu, skazano go na 5 lat więzienia i 5 lat zesłania na Syberię. Więziono go w Moskwie i we Włodzimierzu n. Kłaźmą, następnie był drwalem w Kraju Krasnojarskim.

11
TAJNE
spec. materiały
Nr ewidencyjny 14296
③

KWESTIONARIUSZ
(dlaby rozpracowywanej - sprawozdanie)

- Nazwisko i imię: **PADDAK Antoni**
- Imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki: **Józef - Katarzyna**
- Data urodzenia: **7.XII.1891 r.** 4. Miejsce urodzenia: **Bolesławice**
- Narodowość: **polka** 6. Chylnictwo: **polka**
- Rytm pracy: **175** 7. Ruchy: **oczy - niebieskie - włosy - siwe**
- Wykształcenie: **niepełne**
- Zawód: wyuczony: **rolnik** wykonywany: **rolnik**
- Wykształcenie specjalne:
- Składowe wojskowe:
- Nr dowodu osobistego i przez kogo wydany: **nie posiada**
- Miejsce pracy, zajmowane stanowisko, telefon służbowy: **nie pracuje - emeryt**

14. Prognoza miejsca pracy i zajmowane stanowisko:

Lp.	Charakter pracy	Nazwa zakładu pracy	Stwierdzony stanowisko
	nie pracował		

Kwestionariusz osoby rozpracowywanej (pierwsza strona) - Antoniego Pajdaka, 1976 r. Z zasobu AIPN

③

Plan przedsięwzięć operacyjnych w SOR krypt. „Prawnik” dotyczącej Antoniego Pajdaka, 13 stycznia 1976 r. Z zasobu AIPN

Plan przedsięwzięć operacyjnych w SOR krypt. „Prawnik” dotyczącej Antoniego Pajdaka, 13 stycznia 1976 r. Z zasobu AIPN

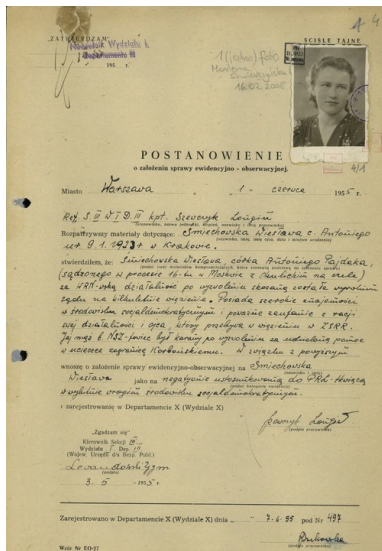
W 1955 r. powrócił do Polski:

„Na dworcu w Krakowie zobaczyłam starego człowieka w jakimś zniszczonym ubraniu, z workiem na plecach, który stał i bezradnie rozglądał się dookoła. Nie rozpoznałam go od razu”

- wspominała jego córka Wiesława Śmiechowska z d. Pajdak¹. Od 1956 do 1968 r. był prawnikiem: adwokatem i radcą prawnym, po czym przeszedł na emeryturę.

Janina Pajdak. Fot. z zasobu AIPN

Postanowienie o założeniu sprawy ewidencyjno-obszernyjnej na Wiesławę Śmiechowską z d. Pajdak (pierwsza strona), 1 czerwca 1955 r. Z zasobu AIPN

Skazany, ale nie złamany

W PRL aktywnie uczestniczył w działalności opozycyjnej. W 1972 r. razem z grupą byłych legionistów wystąpił do premiera PRL z memoriałem o uczciwą ocenę Legionów. Był współautorem lub sygnatariuszem wielu apeli, listów i deklaracji do władz państwa, m.in.: *Listu 59* do Sejmu PRL przeciwko planowanym zmianom w Konstytucji (1975), *Listu 14* przeciw konstytucyjnemu zapisowi o nierozzerwalności sojuszu z ZSRS (1976), Deklaracji Ruchu Demokratycznego (1977), Apelu Komitetu Porozumienia na rzecz Samostanowienia Narodu o przeprowadzenie wolnych wyborów do Sejmu (1979), protestu przeciwko postawieniu zarzutów karnych członkom b. KSS KOR: Jackowi Kuroniowi, Adamowi Michnikowi, Zbigniewowi Romaszewskiemu i Henrykowi Wujcowi (1983), listu do Michaiła Gorbaczowa dotyczącego sprowadzenia do kraju prochów zmarłych w ZSRS przywódców Polski Podziemnej, sądzonych w procesie szesnastu (1986).

Antoni Pajdak był współzałożycielem Komitetu Obrony Robotników (1976) i Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (1977).

Antoni Pajdak zmarł 20 marca 1988 r. w Warszawie.

**Wiesława Pajdak. Fot. z zasobu
AIPN**

**Zdjęcie sygnalityczne Wiesławy
Pajdak wykonane w MBP w
Warszawie, 1947 r. Fot. z zasobu
AIPN**

* * *

Władze komunistyczne represjonowały także najbliższą rodzinę Antoniego Pajdaka - żonę Janinę i córkę Wiesławę. Pierwsza z nich została aresztowana przez UB w listopadzie 1947 r. w Krakowie i (według oficjalnej wersji) jeszcze w tym samym miesiącu popełniła samobójstwo. Córkę z kolei aresztowano w listopadzie 1947 r. i więziono do stycznia 1949 r. Ponownie aresztowano ją w maju 1950 r. 22 listopada 1951 r. Wojskowy Sąd Rejonowy skazał ją na 6 lat więzienia. Wolność odzyskała w 1953 r.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

¹ cyt. za: „Antoni Pajdak – konspirator z urodzenia”, <https://polskieradio.pl/39/156/artykul/2281221,antoni-pajdak-konspirator-z-urodzenia>

COFNIJ SIĘ